Poštnina pavšalirana.

St. 11.
Posamezna številka 2 K

Kočevje, dne 3. junija 1922

Leto II.
Posamezna številka 2 K

Radikal

Gospodarski, politični in kulturni organ.

Izhaja vsako drugo soboto zjutraj.

Uredništvo:
Kočevje štev. 58.

Upravništvo:
Kočevje štev. 18.

Naročnina:
za celo leto Din. 15.
sicer sorazmerno.

Inserate:
cela stran Din. 800,
sicer dogovorno.

Od Slomška pa - do Žerjava in Puclja.

Kočevje, začetkom junija 1922.

Vsa slovenska inteligenca izhaja iz slovenskega kmeta. Ako ne po očetu, pa po starem očetu. Temu dejstvu primerno je tudi njeno prvo udejstvovanje: še v osemdesetih letih preteklega stoletja je bil vsak pravi slovenski rodoljub izobraženec v družabnem oziru napol kmet, ki je z okovanimi čevlji trdo stopal, glasno govoril, bil ponosen na črne nohte, zabavljal čez salone in frak ter nosil to na jeziku, kar je imel v srcu. Temu primerno je izgledalo tudi slovensko javno življenje: skrajni oportunizem, osebnosti in grčava pest kmečkega očanca je izbijala neodoljivo na površje ter odločevala v javnem življenju. Inteligenca je bila ponosna, da je navzlic vsem šolam in naslovom ostala kmet. Tem razmeram so se morali prilagoditi tudi voditelji: ostati so morali na realnih tleh razmer, to je v bistvu kmet, kot njih učeni sodelavci. Za voditelja je bil sposoben predvsem oni, ki je pisaril: balade, romance, soneti in romani in podlistki so imponirali slovenski inteligenci in kdor je to bolje umel, je bolj imponiral in je bil s tem že tudi politična osebnost. Slomšek, Matija Majar Ziljski, Jurčič, Kerstnik, Tavčar, Šuklje — vsi ti za slovensko slovstvo zaslužni možje so postali v tej romantično poetični dobi slovenstva pod silo razmer tudi politični njegovi voditelji. In kdor ni bil pesnik ali pisatelj, je pa moral biti vsaj — filolog.

Ta romantično poetična doba slovenstva ni doba idej, sijajnih programov ali sistemov, pač pa je to doba, ki je razvila iz svoje srede krepke osebnosti, individualnosti, poštene značaje, katerim, kot na pr. Dr. Tavčarju, še današnja slovenska javnost brezpogojno zaupa.

Iz te dobe je deloma vzrastel tudi Janez Ev. Krek. Kot študent liberalec svoje dobe je šel po lastni izjavi le vsled tega v seminar, ker po maturi ni imel — beliča v žepu. Sicer je želel postati odvetnik. Visoki njegovi inteligenci ni zadoščala romantično poetična hrana njegovih sodobnikov; vrgel se je na socialna in od teh na gospodarska in organizacijsko — psihološka vprašanja, po vzoru socialistov. Videl je, da leži v sistematični organizaciji stalna moč, organizacija pa da obstane le, ako se zveže člane z interesi. In jel je organizirati kmeta od fare do fare, najprej gospodarsko, po konzumih, zadrugah, zlasti najfajznovkah, na kar ga je logično vjel tudi politično. S tem je započel v Slovencih novo dobo: dobo podrobnega gospodarskega in političnega zbiranja narodnih sil. Delal je z versko idejo, zvezaval z gospodarskimi interesi ter vstvaril najprej Katoliško, ki se je na vrhuncu svoje moči prekrstila v Slovensko Ljudsko Stranko, združujoč versko idejo z gospodarskimi interesi in močjo v krepko politično organizacijo večine slovenskega ljudstva pod vodstvom in varuštvom katoliške duhovščine ali klera. Zato tudi klerikalna stranka. Seveda z določnim gospodarskim, kulturnim in političnim programom, kar je bilo nekaj novega v Slovencih.

Zastopniki stare dobe nositelja iz nove sploh niso razumeli. Vnel se je vsled tega ne načelen, ampak hud oseben boj: proti farjem, to je duhovnikom kot nositeljem novih idej in stranke, a z druge strani pa proti inteligenci kot brezvercem. Katerikoli izobraženec se ni zapisal v SLS, se ga je pri namenoma versko kar mogoče sfanatiziranem ljudstvu skušalo diskreditirati kot brezverca. V ta namen so bila dobra vsa tudi doslej za nedotakljiva veljajoča sredstva: prižnica, spovednica, tretjeredniki, Marijine družbe, misijoni itd., to je celoten cerkveni aparat. Kdor se hoče podrobneje informirati o tem, naj pročita pravkar v Ljubljani izšlo brošuro Dr. Ivana Šušteršiča, bivšega političnega voditelja te stranke, pod naslovom: Moj Odgovor.

V tem obrambnem boju, ki ga je vodil predvsem Dr. Tavčar s „Slov. Narodom", je inteligenca podlegala ter izgubljala postojanko za postojanko na doslednega in vztrajnega svojega nasprotnika, ki si je s povdarjanjem katolicizma znal naskoro pridobiti odločilno naklonjenost tudi v vladnih, predvsem dvornih krogih dunajskih.

Podleganje pa je napredno inteligenco prisililo, da je jela misliti na proti organizacijo. Predvsem gospodarsko, denarno. Štajarski in primorski Slovenci so tu prednjačili. Konečno so jeli iti isto pot tudi kranjski Slovenci. Nasproti ogromni klerikalni zadružni centrali „Zadružni Zvezi" kot denarni ter „Gospodarski Zvezi" kot blagovni centrali se je podignila sorazmerno skromna napredna „Zveza Slovenskih zadrug" ter „Agro-Merkur" neslavnega spomina. In nasproti krepki osebnosti, ki naj politično druži pristaše, so „mladini" v naprednih vrstah zahtevali in postavili politični in gospodarski program z načelom krajevne organizacije pristašev ter zborom zaupnikov kot formelno najvišjo strankino inštanco. A visokošolska mladina je pustila filologijo, poezijo in romantičnost ter se po precej dolgi vmesni buršaško-sabljaški dobi poleg svojega strokovnega študija oprijela tudi socijalnih in gospodarskih ved, ter jela postajati silno pridna, praktična ter se je proževala čimdalje bolj z organizacijskim duhom, z duhom številk, sistema, programa in načrta, a ne individualnosti. Nasproti klerikalnemu Dunaju in Rimu je ta mladina povdarjala vseslovanstvo, še kot dragoceno dedščino iz dobe romantizma, a je iz nje kot praktičen človek izcizelirala tudi prvi konkretni cilj: jugoslovenstvo z Beograda na čelu.

Vse, kar so zorganizirali mladini s svojim Dr. Žerjavom na čelu, je bilo zidano ali na pesek ali pa je bilo v splošnem brez nameravanega učinka. Najprej je bankrotiral „Agromerkur", ki je potegnil med drugim tudi Kočevsko posojilnico v svoj vrtinec ter vrgel kočevsko slovenstvo na tej ogroženi zemlji za desetletja nazaj. Zveza slovenskih zadrug je ostala navadna nadzorna in denarna centrala brez širšega pomena. Krajevne strankine organizacije so se jele priklicovati šele z l. 1918 dalje v življenje; v splošnem je to organiziranje pomenilo toliko, kot da so si dosedanji že ostali pristaši Napredne stranke, predvsem Dr. Tavčarja, izbrali izmed svojega omizja odbor ter to s primernim spremstvom fraz naznanili po svojih strankinih časopisih. Ljudstva si vodstvo stranke ob prevratu, ko je isto dobesedno čakala na nje, da ga organizujejo v svojih vrstah, in potegnejo iz klerikalne, ni pridobilo: mnogi menijo, da vsled tega ne, ker so se mladini bali, da izgube s tem vajeti in so upali, da ga pridobe naknadno z državno močjo, ne da bi bilo treba v vodstvu kakšnih sprememb in da z isto močjo ubijejo tudi klerikalizem.

Ako napravimo facit te druge dobe slovenske strankarske politike, moramo reči, da so bili vodilna in tehnično orgazatorno brezdvomno naprednejša moč klerikalci; liberalci po „mladinih" šele v lastno obrambo klerikalne organizacije kopirajo, ne da bi umeli dati tem organizacijam živo ljudsko vsebino. Klerikalne in liberalne organizacije so pa le kopije socijalističnih. V narodnem

oziru pa pripada prvenstvo napredni Omladini, ki je iz vseslovanskega svojega zanosa pravilno umela vprašanje jugoslovanskih plemen ter vstvarila s tem most, po katerem je zamogel srbski vojnik, dasi zmagalec v svetovni vojni, priti kot težko pričakovani brat v Slovenijo, da osigura bratu Slovencu pridobljeno mu svobodo.

In sedaj stojimo v tretji razvojni dobi Slovenstva. Njene korenine segajo do majniške deklaracije obeh strank, ki vsled zmage antante pomeni najvažnejši historični mejnik v vsem razvoju Slovenstva: lastno državnost osigurano v skupni moči in tvorni sili še dveh jugoslovanskih plemen: Srbov in Hrvatov.

Ta tretja doba se šele poraja. Daje pa silno zanimivo snoj tako za psihologa kot za zgodovinarja, državnika in politika. Znak ji vtiskuje splošna vzhodno-evropska razdrapanost, ki se zgoščuje v besedi boljševizem. Da ta ne probije na dan, je edina zasluga trezne mentalitete in vojaške discipline bratskega srbskega plemena našega naroda. Stari pojmi o poštenosti in lojalnosti so izginili; vse hoče pred vsem obogateti, pa magari na stroške najboljšega svojega prijatelja ali največjega dobrotnika. In med tem, ko si vse radi obstoja lastne države polni žepe in sijajno prospeva, zabavlja cela vrsta obogatelih nezadovoljnežev na isto državo, ki jim to omogočuje in ki jih je naredila iz služabnikov samostojne podjetnike, trgovce, obrtnike, industrijce, šefe in komisarje, dočim bi bili pod tujo državo le ponižni služabniki in skromni praktikantki. Temu primerno je uglašeno tudi javno življenje; v njem niso merodajni ljudje globokega uma ali treznega prevdarka, strokovnjaki in talenti, ampak so merodajni kričači in parveniji, ki so jih spravili le slučajnostni valovi od njih tnal, sodov in vreč na površje; kar se je preje naučil v prodajalni, nadaljuje sedaj v državni politiki. „Kšeft in dobiček“ je parola in mirno lahko konštatiramo, da Slovenija še nikdar ni poznala večje korupcije, protekcijonizma in terorizma kot ga izkuša danes pod slučajnim in večalimanj usiljenim vodstvom nekaj parvenijev in terorističnih bankokratov, ki se pa skrivajo za slamnate može.

Znano je, da v tej atmosferi ne more biti mnogo debate o idejah, načelih in programih, po katerih naj napreduje ljudstvo, narod, država, ampak kvečjemu o tem, kako naj napredujejo v vseh posvetnih blagrih gotovi posamezniki. Organizacija, program, načela in idealizem so le maska, pod katero se izrablja in kujonira maso in posameznike, ki ne kušajo. Ni čuda, da v teh razmerah vspeva republikanizem, klerikalizen in še razni drugi -izmi, ki so vsi pogubonosni bacili državne ideje.

Jasno je pa tudi, da tako ne more dolgo več iti. Slovensko napredno idejo, slovenske napredne ljudi, ki so bili že na najboljši poti, da napravijo konec različnim črnim in rudečim internacijonalam, je pripeljala peščica politično-kupčijskih špekulantov do bankrota. In s tem tudi državno idejo.

Skrajni čas je že, da se pošteno Slovenstvo reši zajedavstva. V ta namen bo pa treba drugih metod. In prepričani smo, da bomo pri tem delu našli mož, ki jim bo njih in njihovih otrok ter skupne naše očetnjave blagor nad vse. S.

Politični pregled.

Svetovna politika

stoji po polomiji genovske konference v znamenju stagnacije, neplodnosti. Da se vsaj formelno pokrije blamaža, se skliče novo konferenco, menda samih strokovnjakov v svetovnem gospodarstvu, v Haag z namenom, da se najde med Rusijo in ostalim svetom način sožitja ter podigne gospodarstvo v vseh državah. Ventilira se tudi vprašanje, če ne bi take konference sklicala Amerika v Washington, ki bi se tako bolj zanimala za evropsko mizerijo in ji pomagala iz blata.

Takozvani orijentalski narodi, to so dosedaj od zapadno-evropskega kapitala izkoriščana ljudstva, ki leže med evropskimi afriškimi kolonijami ter Rusijo in Sibirijo, so se jeli sumljivo gibati za svojo osamosvojitev. Brezdvomno stoji za tem gibanjem Rusija, ki hoče zadeti Anglijo in Francijo v srce njunih svetovnih imperijev.

Mala antanta

se vrača zopet k ideji srednjeevropskega bloka malih držav, ki leže med Nemčijo in Italijo na eni ter Rusijo na drugi strani.

Zunanja naša politika

stoji še vedno v znamenju zaključenih pogajanj z Italijo. Predstoječa rodbinska zveza dinastij Karadjordjevičev in Hohenzollerncev bo stališče obeh držav v zunanjem svetu utrdila ter dvignila ugled.

Notranja politika

stoji še vedno v znamenju zveze Demokratov in Radikalov, katerim so se pridružili še bosanski mohamedanci in slovenski kmetje. V ustavi določena načela uprave in njeni organi se izpeljujejo s potrebnimi zakoni, katero delo bo v doglednem času dovršeno. Največ težav provzroča v medstrankarskem pogajanju se nahajajoči načrt volilnega zakona za parlament.

Tedenske vesti.

Poroka N.V. kralja Aleksandra se vrši dne 8. junija t. l. v Saborski cerkvi v Beogradu. N. V. kraljičina Marija pride v spremstvu starišev, številnih družic iz Rumunije, bojarov, dostojanstvenikov itd. po Donavi. Naše družice z dostojanstveniki in donavsko vojno flotiljo ji odrinejo dne 5. junija naproti ter jo pripeljejo v svečanem pohodu v Beograd, kjer se že sedaj zgrinjajo gostje iz vsega sveta in narod iz vseh pokrajin. Tudi kočevski okraj bo primerno zastopan in bo podaril kralju narodni dar iz suhe robe.

Osebna vest. Sodnik gospod Ferdinand Merala je nastopil svoje novo mesto pri Deželnem sodišču v Ljubljani, gospod sodnik Ant. Savelj pa v Kočevju.

Ljubljanska kreditna banka ne pride v Kočevje. Vsi poskusi za nakup hiše so padli v vodo.

Akademski dan PDJA. Podporno društvo jugoslovanskih akademikov v Ljubljani, ki nudi brezplačno ali pa za znižano ceno okrog 450 revnim akademikom ljubljanske univerze hrano v akad. menzi, se bori s težko finančno krizo, ki ima lahko za posledico, da se menza tik pred koncem semestra ukine. Nedogledna izguba bi zadela s tem podpisance, ki stoje po večini pred izpiti in od katerih jih preko 200 ne dobiva od nikoder nikako podpore. Zato se obrača podpisani odbor na vso našo javnost, da njegovo nabiralno akcijo, ki se bo vršila v dneh 10. in 11. junija t. l. po celi Sloveniji, z vsemi svojimi močmi podpre in ji pripomore do čim večjega gmotnega uspeha. V to svrho prosimo tudi vsa društva, da ob teh dneh ne prirejajo nikakih prireditev.

Odbor za akademski dan.

Modri ukrepi zagrebškega ravnateljstva državnih železnic skrbe za to, da smo se pozimi vozili v najhujšem mrazu, že ob 5. uri zjutraj iz Kočevja, poleti pa da se bomo ob vročini, ob pol 7., pol 12. uri itd. Doslej je imela kočevska železnica, ki veže Obkolpje, kočevsko, ribniško, velikolaško in dobrepoljsko dolino s svetom, zvezo z Ljubljano z direktnimi vozovi, odslej naj vse prebivalstvo na silno nevarnem križišču Grosuplje prestopa v nov vlak, s primernim čakanjem in iskanjem seveda. Na križišču Grosuplje se zgodi skoro vsak mesec kakšna nesreča; očividno to železniški upravi še ni dovolj. S tem prestopanjem in iskanjem se znajo nesreče pomnožiti na vsak dan in odgovorna bo železniška uprava, oziroma erar. V vseh krogih prebivalstva se je proti temu neumestnemu ukrepu zagrebške direkcije pojavila težka nejevolja, ki bo sigurno prišla do primernega izraza.

Dvoboj Kamenarović — minister Dr. Žerjav in tovariši je provžročil po vsej Sloveniji silno senzacijo. Javnost pričakuje in zahteva brezhibne razčistitve na vse strani, pa naj pade potem ena ali druga glava. Afera je sledeča. Jadransko banko, ki je največji domač denarni zavod v državi, je po prevratu vodil osebni in intimni prijatelj Dr. Žerjava, Avgust Praprotnik. Te zveze s politikom Žerjavom pa niso bile pogodu večini delničarjev, zlasti ker so dajale povod k različnim govoricam. Leta 1921 se je izvršila nenadoma revizija vsega Praprotnikovega poslovanja; posledica tega je bila, da sta generalni ravnatelj Praprotnik in njegova desna roka Dr. Kavčnik izletela iz banke. Vodstvo je upravni svet poveril nato gosp. Ćiri Kamenaroviču, ki je zavod že v Trstu vodil in ki slovi nesporno kot izboren finančni talent. G. Kamenarovič je na občnem zboru delničarjev dne 27. maja kot poročevalec upravnega sveta moral poročati tudi o tej spremembi, po očividnem naročilu upravnega sveta je pa sigurno na celi stvari zainteresiranim delničarjem moral navesti tudi vzroke, ki so dovedli do odpustitve Praprotnika in tov. Pri tem je povedal, da se je Dr. Žerjav zavzel za zopetni vzprejem Praprotnika v banko in da se je, ko je vodstvo zavoda to odklonilo, začel boj proti zavodu od ljudi, ki so bili Praprotnikovi prijatelji, je navedel več slučajev, kako so oni visoki državni uradi, v katerih imajo ti ljudje vpliv in moč, nastopali proti banki in ji delali težkoče. Slučaji se nanašajo na finančno in socijalno skrbstveno ministrstvo, ki so v rokah demokratov, katerih odlični vodja je Dr. Žerjav in v slednjem še celo minister. Vsled takega postopanja zavodu preteče škode je g. gen. ravnatelj Kamenarovič bil prisiljen navesti delničarjem precizne vzroke odpusta in nevzprejema g. Praprotnika. Kot take je navedel, da je odpuščeni gospod g. ravnatelj Praprotnik zlorabil svoj položaj v zavodu s tem, da je z manipulacijo pri svincu, sekvestriranem od države, oškodoval za nekoliko milijonov Propagandni fond za Koroško sebi in drugom v korist in sicer s fingirano korespondenco z imaginarnimi tvrdkami ter krivimi podpisi ter nadalje Upravno komisijo tehniškovisokošolskega fonda v Ljubljani za milijonske iznose. Upravi zavoda se je sicer reklo, da je ta denar šel za demokratsko stranko v Sloveniji, toda pokrajinski blagajnik je izrecno izjavil, da tega denarja ni prejel, pač pa da je dognano, da so ta denar dvignili ožji pristaši politike Dr. Žerjava, h čemur sta jim pripomogla gg. A. Praprotnik in Dr. Kavčnik.

Te nad vse težke obdolžitve so izšle tiskane v letnem poročilu Jadranske banke v več jezikih, prinesli so jih pa tudi slovenski časopisi, med njimi „Slovenski Narod“ z dne 28. maja. Obenem je menda Jadranska banka vložila pri državnem pravdništvu v Ljubljani proti g. A. Praprotniku, sedaj gen. ravnatelju Slavenske banke v Zagrebu, in drugom kazensko ovadbo radi goljufije ter se je kazensko postopanje takoj vpeljalo, da se stvar pojasni. Kazensko preiskovalni sodnik je Dr. Škaberne od dež. sodišča v Ljubljani.

Minister Dr. Žerjav je reagiral na te obdolžitve predvsem s tem, da se je glasom lastnega poročila v „Jutru“ z dne 30. maja napotil 29. maja osebno do državnega pravdništva, ter od njega zahteval (!), da vpelje preganjanje proti g. Kamenaroviču in tov. po § 104 srb. kaz. z. češ, da je žaljen kot državni funkcijonar. Obenem je jel kazensko preganjati tudi nekatere ljubljanske liste, ki so prinesli poročila o tem občnem zboru kot razširjevalce. Smo mnenja, da bi bilo za ugled g. ministra bolje, da teh korakov, ki imajo precej vidno strahovalno in teroristično tendenco na sebi, ne bi bil storil. Sicer bi bil pa kot jurist moral vedeti, da se mora najprej izpeljati od Jadranske banke radi goljufije proti Praprotniku in tov. podana ovadba, potem šele zamore ev. njegova po § 104 priti v pretres.

Zelo značilno je zadržanje glasila Dr. Žerjava in tov. v tej zadevi, ljubljanskega „Jutra“. Smeši in obrekuje g. Kamenaroviča. Tudi o tem dvo-

mimo, da je to pravilna metoda. Gosp. Kamenarovič je pozval prizadete gospode, naj se podpišejo, ako mu imajo kaj očitati. Seveda sledi na to molk. Pač pa so belgrajski demokratski listi pričeli z isto metodo anonimnega blatenja proti g. Kamenaroviču. Odkod to izhaja, ne bo težko uganiti, toda inspiratorjem to sigurno več škoduje kot koristi. Obenem se skuša obrniti pozornost v drugo smer: Dr. Brejc da je opravljal s koroškim fondom in obračun da so delali drugi. Da, mogoče, v kolikor je bilo od Jadranske banke tem fondom oddanega denarja, toda prezreti se ne sme, da g. Kamenarovič trdi, da se ves denar ni oddal v fonde, kakor bi se bil moral, ampak da so ga dvignili ožji pristaši Dr. Žerjava. Dr. Brejc in pokrajinska vlada sta torej imela v dosegu samo oni denar, ki ga je oddala Jadranska banka, gospod Kamenarovič pa trdi, da vsega ni oddala, ampak da je velik del prišel v dobro g. A. Praprotniku in tovarišem iz ožjega Dr. Žerjavovega kroga.

Mi ne maramo delati nikomur krivice, toda zadeva se obojestransko razpravlja javno in je tudi javnega interesa. Vsled tega ima javnost vso pravico poznati zadevo ter zahtevati, da se razjasni do dna.

Justica v Sloveniji je postavljena pred težko nalogo. Dr. Žerjav ima kot politik v justični upravi Slovenije važno besedo. Marsikakemu sodniku, zlasti na višjih mestih, je storil to ali ono uslugo kot vpliven politik. In na čelu višjega deželnega sodišča v Ljubljani stoji mož, čigar uradni vpliv sega do zadnjega sodnega sluge. In sin tega moža je zaeno z A. Praprotnikom in Dr. Žerjavom središče cele afere. Prepričani smo, da bodo sodišča v Sloveniji obdržala svoj sloves.

Dne 31. maja t. l. zapadli znesek ca. 720 milijonov zlatih mark v reparacijski fond Nemčija ni plačala, pač pa ji je reparacijska komisija podaljšala v načelu rok do konca t. l. Nemčija pride vsled tega pod finančno kontrolo antante.

Dobrotnikom Ferijalnega Saveza! Želeli bi natisniti in javiti svojim članom naslove vseh, ki bi bili pripravljeni prenočiti (ali po mogočnosti nahraniti) onega člana-ferijalca, ki bi se potujoč po domovini obrnil s to prošnjo na dobrotnika. Prosimo vse one, ki bi hoteli postati naši dobrotniki, naj javijo svoje naslove in svoje obljube: Ferijalnemu Savezu, Beograd II. muška gimnazija.

Iz krogov Samostojnežev se razširja vest, da ne bo smel v nerodovitni Sloveniji nihče več posedovati zemlje kot največ 50 ha. Glasom časopisnih vesti se bo pa smelo imeti v plodovitni Vojvodini, Sremu itd. do 300 ha. Ker teh vesti ne smatramo resnim, se vzdržimo zaenkrat vsake kritike.

Gospodarstvo.[1]

(Odlomek iz poročila generalnega ravnatelja Čira Kamenarovića, podanega na občnem zboru Jadranske banke, d. d. Beograd, vršečem se dne 27. maja t. l. v Ljubljani.)

Preteklo leto, kakor tudi predpretekla, nosijo obeležje naših še neurejenih gospodarskih razmer; ravnotežje v državnem budgetu ni doseženo, finančni in davčni zakoni so še v kaotičnem stanju in naša valuta stalno pada.

Razne spremenljive uredbe in naredbe o izvozu in uvozu ter o kupovanju sredstev za izplačila v inozemstvo bolj favorizirajo korupcijo, kakor pa pobijajo špekulacijo.

Neobveščena publika v tu- in inozemstvu že zato, ker se s takim uradovanjem samim daje možnost korupciji, stoji pod vtisom, da korupcija vlada pri nas na celi liniji.

Skrajni čas je, da se v interesu javne morale napravi konec temu diletantizmu v naši finančni politiki.

Upropaščanje valute in fiskalizem, kakor se izvajajo pri nas, niso ničesar drugega, kakor konfiskacija kapitala in privatne imovine, ki jo vrše državne oblasti namenoma ali nehote. To je komunizem od zgoraj v pravem smislu besede, toda komunizem, ki nima dovolj odvažnosti, da se na zunaj pokaže kot tak, ampak se skriva pod kopreno demokratizma.

Stalno padanje valute, t. j. konfiskacija kapitala, je skoraj ubilo smisel za štedenje.

Kdor ima denar, ga z lahkoto izdaja v katerikoli namen, ker zaupa bolj v vrednost kateregakoli kupljenega predmeta, kakor pa v vrednost novca. Kdor nima denarja, pa z lahko vestjo dela dolgove, ker računa z daljnim upropaščanjem valute in se nadeja, da bode lahko in ceno plačal dolg.

Ubijanje smisla za štedenje v državi, ki je siromašna na kapitalu in v kateri se baje stremi za tem, da se gospodarski red utemelji na delu in na kapitalu, je naravnost finančni zločin.

V kolikor se resno za to hoče dobiti leka, je treba lek uporabiti pri korenini zla, ne sme se pa nepoučene javnosti zapeljevati s smešnimi trditvami, da valuta pada zato, ker je kaka nežna dama kupila v inozemstvu par svilenih nogavic ali kako baje banke upropaščajo valuto s spekulaciami.

Banke morajo arbitražirati in spekulirati. Z arbitražo banke pomagajo valuti, da se popravlja, ker kupujejo sredstva za izplačila v inozemstvu tam, kjer so cenejša. S špekulacijo morejo banke le malo škoditi ali koristiti valuti, ker so sredstva naših bank, s katerimi spekulirajo, t. j. kredit in razpoložljiva gotovina, jako omejena.

Res je, da banke morejo upropaščati valuto, toda ne z običajno špekulacijo, ampak z gotovimi operacijami na sigurno. Na sigurno pa se more operirati samo tedaj in samo oni, ki je pravočasno obveščen o transakcijah na račun države, združenih z nakupom ali s prodajo močnejših partij deviz.

Računati, da se bo naša valuta trajno popravila s kakim morebitnim posojilom v inozemstvu, se pravi varati druge in samega sebe. Toliko časa dokler naš državni sistem ne bo pametno urejen in dokler ne bo državni budget dovedeu v ravnotežje tako, da bodo z normalnimi dohodki osigurana sredstva za plačanje obresti in amortizacije eventualnega posojila v inozemstvu, nam to posojilo ne samo ne bo koristilo, ampak nas bo le izpostavilo nevarnosti, da bo v dogledni bodočnosti del naših državnih dohodkov zaplenjen za povrnitev teh v naglici sklenjenih in potrošenih posojil.

Edina možnost, da se valuta stabilizira in eventuelno tudi popravi, obstoji po našem mišljenju v tem, da se poleg ureditve davčnega sistema in poleg doseženja ravnotežja v budgetu da narodu možnost, da bere zdrav plod za svoje zdravo delo in **da štedi.** V današnjih razmerah se mu bo ta možnost najenostavnejše podala, ako se v našem denarnem sistemu poleg papirnatega denarja **uvede tudi zlata valuta,** in ako se z zakonom osigura zlati valuti za daljše število let prost tečaj in prost promet, tako da denarni sistem ne bo izpostavljen spremenljivim nazorom raznih finančnih kompetenc.

Kadar bodo delavni ljudje in vlagatelji sigurni da bodo za zdravo delo in za zdravo štedenje, dobili zdrav denar in zdrave obresti, se bodo zopet povrnili k intenzivnemu delu in štedenju, in šele tedaj bodemo mogli z zaupanjem pričakovati izboljšavanja naših gospodarskih razmer.

[1] Zdrava naziranja in interesantna izvajanja o valuti in finančni politiki naše države voditelja v celi državi največjega našega domačega denarnega zavoda podajemo s tem svojim bralcem v razmišljanje. Posebno markantna mesta smo podčrtali mi. Uredništvo.

Trgovina z valutami.

Zagreb: dolar 276, čK 520, šfrank 5100, marke 104, lire 14·68.

Zürich: Zagreb 1·86, Berlin 1·92, Budimpešta 0·64, Varšava 0·14, Dunaj 0·045, Pariz 47·65, Milano 27·25, Praga 10·60.

Lastnik Konzorcij „Radikal". Izdajatelj Okrajni Odbor Radikalne Stranke v Kočevju. Odgovorni urednik Vilibald Schubitz.
Tiskarna Jos. Pavliček, Kočevje.

Čevljarski mojster
Josip Marincelj
Kočevje -- Nasproti Ljudske šole
se priporoča 6—3
za vse v čevljarsko obrt spadajoče
--- LASTNOROČNE IZDELKE ---
po nizkih brezkonkurenčnih cenah.
Solidno trpežno delo Znižane cene.

KORANIT
I. JUGOSLOVANSKA TOVARNA ASBESTSKRILJA
oferira v točno dobavo
materijal za kritje streh
iste kakovosti kakor eternit.
Samoprodaja:
Josip Rendeli, Karlovac
Zrinjski trg 23
tovarna za stavbinski materijal, cement in lončenino.

Merkantilna banka Kočevje
izvršuje VSE v bančno stroko spadajoče TRANZAKCIJE, sprejema VLOGE na tekoči račun in na hranilne knjižice, katere IZPLAČA VSAK ČAS BREZ ODPOVEDI (rentni in invalidni davek na hranilne vloge plača banka iz lastnih sredstev), sprejema VLOGE NA ODPOVED, katere obrestuje po VIŠJIH obrestnih merah, izvršuje NAKAZILA, IZPLAČILA, VNOVČENJA itd., vnovčuje ČEKE, BANČNE NAKAZNICE itd., kupuje valute in devize **(posebno dolarje)** po najvišjih dnevnih cenah.
Direktna zveza z Ameriko. Uradne ure: vsak delavnik od 9 do 12 in od 3 do 5.

Tisoče ljudi v vseh deželah sveta uporabljajo že 25 let prijetno dišeči

Feller-jev ‚Elsafluid'

kot KOSMETIKUM

za nego zob, zobnega mesa, glave, kot dodatek k vodi za umivanje, ker je radi svojega antiseptičnega in čistečega osvežujočega delovanja najboljšega učinka. Ravno tako je priljubljen kot krepko blago delujoče in

vrlo prijetno sredstvo za drgnenje

hrbta, rok, nog in celega telesa. Je mnogo močnejši in delujoči nego francosko žganje in najboljše sredstvo te vrste. Tisoče priznanja!

Z zamotom in poštnino za vsakega:

3 dvojnate ali 1 špecialna steklenica . . . . . 72 K.

Za prodajalce:

12 dvojnatih ali 4 špecialne steklenice . . 300 K
24 „ „ 8 „ „ . . 570 K
36 „ „ 12 „ „ . . 800 K
poštnine prosto na Vašo pošto. Kdor denar naprej pošlje, dobi še popust v naravi.

PRIMOT: Elsa obliž za kurja očesa 8 K in 12 K; Elsa mentolni klinčič 16 K; Elsa posipalni prašek 12 K; pravo Elsa ribje olje 80 K; Elsa voda za usta 48 K; Elsa kolonska voda 60 K; Elsa šumskimiris 60 K; Glicerin 16 K in 60 K; Liso', Lisoform 48 K; Kineški čaj 4 K; Elsa mrčesni prašek 16 K; strup za podgane in miši 16 K in 20 K.

EUGEN V. FELLER, lekarnar

Stubica donja, Elsatrg št. 304, Hrvatsko.

Našli bodete za lastno uporabo in DARILA predmete v zlatu, srebru, nakite, ure, verižice, prstane, uhane, narokvice in krstne spominske obeske, ter od raznih potrebščin

kaj iščete

pri znani firmi SUTTNER po najnižjih dnevnih ce-

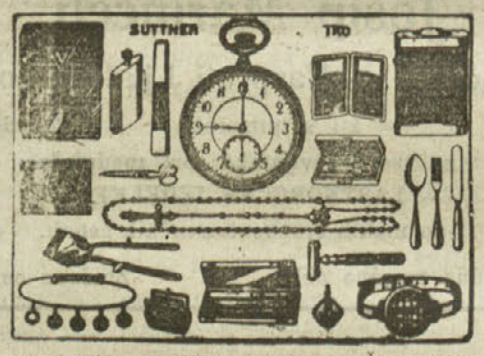

ah v najlepšem modernem izdelku. Žlice, nože i n vilce, škarje, žepne nože, doze za cigarete in duhan, lrojeve za brijanje, nažigače itd. vsebuje sijajni kaaog s slikami od

Tvorniške tvrdke H. SUTTNER,

Ljubljana štev. 412.

Samo 1 dinar je treba poslati, ako želite, da se Vam pošlje veliki katalog.

A. BUTINA

trgovina z dež. pridelki na debelo

V KOČEVJU

nudi vse v to svrho spadajoče predmete po najnižjih konkurenčnih cenah kakor:

pšenična moka vsake vrste
koruzne in pšen. otrobe
koruzna moka
koruzni zdrob
koruza
oves
sol
itd.

Naročila sprejema tudi tvrdka J. Kajfež v Kočevju, Glavni trg.

Jadranska banka - Beograd

Delniška glavnica: 30,000.000 Din. — Rezerva: 15,000.000 Din.

Podružnice:

Celje, Cavtat, Dubrovnik, Ercegnovi, Jelsa, Korčula, Korčula, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, — — Metkovič, Sarajevo, Split, Šibenik, Zagreb. — —

Naslov za brzojave: Jadranska.

Afiliiran zavod: 26—5

FRANK SAKSER STATE BANK

82 Cortland Street **New York City.**

pšenično moko vseh vrst
pšenični otrobi
ajdova moka
krmilna moka
koruzna moka
koruzni zdrob
koruzni otrobi
prosena kaša
oves, rešetan za seme in krmo

Kaj?

nudimo Vam v vsaki množini in po najnižji ceni!

konzerve vseh vršt
paradižne konzerve
milo
soda
sveče
sol, nemška
orehi
petrolej (vodenočist)
vžigalice
kremo za čevlje itd.

ješprenj
koruza (suho blago)
sladkor, kocke
sladkor, sipa
kava, surova vseh vrst
kava, pražena
olje, namizno
mast
prekajena slanina, meso
papricirana slanina

P. n. trgovci!

Vaša korist je, da čim cenejše kupite. Predno kje drugje kupite, prepričajte se pri

Splošnem

nakupov. društvu

Kočevje, Glavni trg.

Krojačnica F. POTOČNIK

v Angliji in Franciji izprašani koncesijonirani učitelj krojenja

Ljubljana, Šelenburgova ul. 6, I. nadstr.

izdeluje

moške obleke	damske kostume
površnike	elegantne plašče
žakete	francoske
frake	toalete

BOGATI VZORCI ANGLEŠKEGA BLAGA.

Posebni oddelek za obračanje oblek in površnikov - Prenarejanje žaketov in salonskih sukenj. - Izdelava kompletne obleke ali kostume od 800 K dalje.

Dijaštvu in uradništvu znaten popust.

J. KAJFEŽ

Kočevje, Glavni trg 84

trgovina z mešanim blagom

in deželnimi pridelki

priporoča

vse deželne pridelke in specerijsko blago po najnižjih cenah.

Moka št. 00	25·60	K kg	kava sur. najf.	144·—	K kg	kanditi	88·—	K kg
„ „ 1	24·60	„ „	„ Ia	118·—	„ „	krompir	6·—	„ „
krušna moka	—·—	„ „	„ IIa	112·—	„ „	sol,	12·—	„ „
koruzna moka	17	„ „	„ žgana	144·—	„ „	rožiči, celi	24·—	„ „
koruza	15 60	„ „	riž, najfin	42·—	„ „	„ mleti	32·—	„ „
koruzni zdrob	19	„ „	„ Ia	30·—	„ „	milo Schicht	30·—	„kos
pšenični otrobi	11	„ „	„ navaden	28·—	„ „	„ Apollo	26·—	„ „
oves	—	„ „	sladna kava	32·—	„ „	slivovka	80·—	„ l
sladkor v kock.	68·—	„ „	cikorija Franck	52·—	„ „	drožnik	88·—	„ „
„ sipen	62·—	„ „	„ brez znam.	42·—	„ „	olje Ia	100·—	„ „
testenine	36·—	„ „	sveče	56·—	„ „			